

Justisminister Gundersens svar.

Av professor Anatol Heintz.

Verdens Gang har henvendt seg til statsråd Gundersen og på den måten fått et slags svar fra ham på mitt åpne brev av 25/2. Jeg er V. G. meget takknemlig for dette.

Jeg må tilstå at lesingen av statsrådets redegjørelse (V. G. 4/3) virket sterkt deprimerende. Statsråden er fremdeles forbauset over at det «på enkelte hold er oppstått mistanke om at alle rykter om de uhyrlige overgrep i landssvikfengslene etter frigjøringen har medført rihtighet — alle dementier til tross». — I demokratiske land er man vant til at alle viktige saker ikke bare blir avfeld med et dementi — men offentlig undersøkt, slik at alle selv kan overbevise seg om forholdene. Etter frigjøringen har vi hatt et utall av «granskningskommisjoner», og ingen har protestert mot det. Det falt oss ikke inn at man her kunne nøye seg med bare dementi eller benektelse. Hvorfor statsråden har så meget imot at forholdene i landssvikleirene skulle granskes offentlig er helt uforståelig. Særlig hvis man tar i betraktning at de få tilfelle som har nådd domstolene til dels viste meget graverende forhold (Syd-

spissen-saken 1946, Voss-saken 1947). Man snakker så meget om «likhet for loven», om «samme straff for samme forbrytelse» osv. Ja, man har sågar framhevet at man bør henrette folk for «konsekvensenes skyld». Dessverre ser det ut til at dette «likhetskravet» bare gjelder «landssvikernes». Så snart det gjelder oss selv, er vi forbausede lite konsekvente! Vi nøyer oss med å dementere og benekte.

En fangevokter skjøt med skarpt foran føttene på en fange som flirte under eksersis. Hadde det skjedd før 8. mai 1945, ville fangevokteren fått en kkekkelig straff for det! Men dette skjedde i juni eller juli 1945. Og en opprørt forsvarer minner med harm-dirrende stemme om hvor farlig (?) situasjonen var, hvor rimelig det var å avtvinge respekt hos fangene med slike midler osv., osv. Ja, han går så langt at han erklærer at fangevokterne bør beskyttes mot statsmaktens «forfølgelser!» (Hans tale var gjengitt i V. G.) Enn om skuddet hadde truffet fangen? Eller den retterte kule hadde truffet en annen? Det har man ikke tenkt på i dette tilfelle, men har blankt frifunnet mannen! Ingen protesterte og snakket om «likhet for loven»! Vi har i friskt minne en del saker mot de nordmenn, som under krigen drepte serbiske eller russiske krigsfanger. De har med rette fått strenge straffer for sine avskyelige forbrytelser! Men man har ikke en gang reist tiltale mot den nordmann som etter frigjøringen, uten noen som helst grunn drepte 2 tyske krigsfanger. Er denne forbrytelse mindre grov? Hvor er likheten for loven?

Hva M. Steinsviks bok angår mener statsråden nå at en tiltale mot henne er både «overflødig og uhensiktsmessig». «Da måtte en i straffesaken mot henne søke å samle alle opplysninger og bevismidler ... som foreligger i alle enkeltsaker som har vært undersøkt. En prosess av denne art er ikke fruens skriftet verd.» Her har altså myndighetene skiftet mening helt og holdent. Man har tidligere fra offisielt hold bebudet sam mot fru Steinsvik. Man har fortalt om «etterforskningen». I sitt åpne brev til riksadvokaten forteller fru en om en slik bredt anlagt etterforskning. Jeg har personlig hørt fra pålitelig politi-hold at etterforskningen pågår og at det allerede er samlet en stor bunke dokumenter. Men nå får vi vite at «da måtte man søke å samle alle opplysninger!» Men det er jo allerede gjort for lenge siden! Tilsynelatende kjenner ikke statsråden noe til dette. Og vi som trodde at statsrådets uttalelse var basert på en grundig undersøkelse, som viste at «Frimodige ytringer» var en ondsinnnet overdrivelse! Og likevel påstår statsråden at en prosess mot fru Steinsvik det er boka hennes ikke verd! Hvis statsråden tror at et slikt dementi skal overbevise noen, er jeg bange for at han tar feil! Tvert imot begynner flere og flere å undre

(Fortsatt 8. side.)

Justisminister

Gundersens svar

(Fortsatt fra 2. side.)

seg over hva som egentlig er årsaken til en så hardnakket og så mangelfullt underbygd motvilje mot å bringe klarhet i saken.

Som bevis på at beretningene i M. Steinsviks bok er sterkt overdrevet, anfører statsråden riksadvokatens redegjørelse om begivenhetene i Eikelund leir. M. Steinsvik forteller at etter at det var skutt på vekten, ble alle fangene kommandert ut av sengene. Det ble påbudt 4 timers oppstilling i stram giv-akt. Etter ¾ time lå det 8 besvimte unge piker, som ingen fikk lov til å hjelpe. Etter protest fra vakthavende ble da appellen avblåst (altså etter ¾ time). Ifølge riksadvokaten er det faktiske forhold det at «det blir ganske riktig foretatt en oppstilling, den varte imidlertid ikke 4 timer, men en halv time. Det lå ikke 8 besvimte, men en besvimt, likeså forekom det et tilfelle av abort! Denne inntraff ikke som følge av appellen, som imidlertid kan

ha påskyndet aborten, idet vedkommende hadde fått blødninger et par dager i forveien».

Leser man «dementiet» nøye, blir man forferdet. For det første gis her gale opplysninger — fru Steinsvik har ikke påstått at appellen varte i 4 timer, den ble jo avblåst etter ¾ time! Så det er ingen bra overensstemmelse med riksadvokatens påstand om ¾ times appell! Riktignok skrumpet antallet av besvimte fra 8 til 1, men til gjengjeld kommer fram opplysningene om en abort! Er ikke det et uhyggelig resultat av en helt og holdent ufortjent straff — det var jo vaktene selv som skjøt (iflg. riksadvokaten). At en gravid kvinne med blødninger ble tvunget ut av sengen og jaget til appell, er en ufattelig råhet som burde være tilstrekkelig for en ganske sterk straff! Skal alle de tilfelle fru Steinsvik forteller om «dementeres» på samme måte — blir det vanskelig å påstå at fruens skrift ikke er verd utforsking! Og jeg fatter i all fall ikke hva statsråden mener med «en offentlig undersøkelseskommisjon som professor Heintz har nevnt, anser jeg heller ikke at berettigede hensyn gjør nødvendig eller ønskelig» (uthevet her). Jeg tror at svært mange sammen med meg mener at en slik kommisjon i høyeste grad er nødvendig. Og statsrådets uttalelse gjør den på ingen måte mindre nødvendig. Om den er ønskelig, kan selvsagt diskuteres. Alt avhenger jo her av hva man egentlig ønsker.

statsråden slutter sitt innlegg med en uttalelse at man «må være klar over at også de personer hvis forhold undersøkes i forbindelse med disse saker, har krav på den samme beskyttelse for å bli trukket fram for offentligheten som enhver annen hvis forhold bli undersøkt, men ikke trukket til ansvar når det viser seg at beskyldningene er grunnløse».

Jeg er ikke fullt på det rene med meningen her. Hvem har overhodet tenkt å trekke noen til ansvar på grunnlag av «grunnløse beskyldninger»? Men man bør jo bevise først at beskyldningene er grunnløse. Da faller også ansvaret automatisk bort. Det er jo akkurat hva man ønsker! La oss få beviser for at fru Steinsviks beskyldninger er grunnløse, men avspis oss ikke de «dementier». Og det er utvilsomt at alle hjemme-front-folk som i den første tiden etter frigjøringen tjenestgjorde som fangevoktere, har krav på en redegjørelse. Jeg er helt enig med statsråden i at de bør beskyttes. Det er vår plikt mot dem. Men så lenge fru Steinsviks beskyldninger ikke er motbevist, så lenge myndighetene nekter å motbevise hennes påstander og framlegge dem for offentligheten, er alle hjemme-frontguttene som deltok i vaktholdet kompromittert. Hvorledes kan vi vite hvem har handlet galt? Det er meget urettferdig å la alle vakter fra den tiden bli mistenkt for mishandlinger. Og så lenge fru Steinsviks bok ikke er motbevist, så lenge fru Steinsvik selv ikke er anmeldt for falske beskyldninger — har enhver vaktmann fra 1945 full grunn til å føle seg berørt av disse beskyldninger. Jeg kan ikke skjønne at noen har interesse av å fortie saken lenger! Og jeg håper (selv om håpet er meget lite!) at herr statsråden skal innse dette og tross alt vil foreta seg noe. Herr statsråden må være på det rene med at en så hardnakket motvilje mot en saklig undersøkelse av forholdene ikke kan virke mer enn på en måte: til stor skade for respekten for vårt rettsvesen.